

แผนยุทธศาสตร์สุขภาพโลกของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๓ (Thailand Global Health Strategies 2015 – 2020)

คำจำกัดความ

สุขภาพโลก (Global Health) หมายถึง ปัญหาหรือข้อกั่วงวลด้านสุขภาพที่ข้ามพรมแดน หรือผลจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนอกพรมแดน และเกินขอบเขตและความสามารถของรัฐใดรัฐหนึ่งที่จะดำเนินการได้สำเร็จ ต้องการกลไกที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในระดับภูมิภาคหรือระดับโลก เพื่อจัดการปัญหาสุขภาพและปัจจัยกำหนดปัญหาเหล่านั้น

ระบบสุขภาพโลก (Global Health System) หมายถึง ระบบและกลไกการจัดการเพื่อตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพที่ข้ามพรมแดน ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และความร่วมมือระหว่างประเทศ

๑. สถานการณ์และความเคลื่อนไหวด้านสุขภาพในระดับภูมิภาคและระดับโลก

๑.๑ การเปลี่ยนแปลงของปัญหาสุขภาพในระดับโลกและภูมิภาค

โลกาภิวัตน์ทำให้ปัญหาด้านสุขภาพในระดับโลกและภูมิภาคเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา จากปัญหาเดิมที่เกิดจากความด้อยพัฒนา ได้แก่ เรื่องอนามัยแม่และเด็ก โรคติดต่อต่าง ๆ การขาดสารอาหาร การขาดการสุขาภิบาลและสุขอนามัยที่ดี ไปสู่ปัญหาสุขภาพใหม่ ได้แก่ การแพร่ระบาดของโรคติดต่ออุบัติใหม่ เช่น ไข้หวัดนก และล่าสุดคืออีโบล่า การแพร่ระบาดของเชื้อจุลชีพดื้อยาปฏิชีวนะ แนวนโน้มโรคไม่ติดต่อ และโรคเรื้อรัง รวมทั้งความพิกการ ที่เพิ่มมากขึ้น ผลกระทบด้านสุขภาพจากภาวะโลกร้อน และการตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและระบบสุขภาพ นอกจากนี้ ประเทศต่าง ๆ มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งเทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้ความต้องการและความคาดหวังของประชาชนสูงขึ้น จึงเกิดประเด็นใหม่ ๆ ด้านสุขภาพขึ้น เช่น ปัญหาการเข้าถึงบริการและค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ระบบการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับปัญหาสุขภาพที่ขาดการเหลียวแล (neglected health problems) ปัญหาสุขภาพจากแรงงานและผู้อพยพข้ามพรมแดน คนไร้รัฐ ผู้ลี้ภัย ปัญหาการบริการด้านสุขภาพภาคเอกชนที่มุ่งต้องตามมาตรฐาน เป็นต้น

ประเด็นปัญหาสุขภาพเหล่านี้ไม่สามารถที่จะแก้ไขได้โดยลำพังจากภาครัฐ โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุขของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือองค์กรระหว่างประเทศองค์กรใดองค์กรหนึ่ง เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ของหลายกระทรวง หลายองค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม/ชุมชน เป็นอย่างมาก

๑.๒ การเปลี่ยนแปลงของกลไกอภิบาลระบบสุขภาพในทุกระดับ

องค์กรและกลไกที่มีส่วนร่วมในการอภิบาลระบบสุขภาพมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะบทบาทขององค์การอนามัยโลก หรือองค์กรภายใต้สหประชาชาติ ซึ่งเป็นกลไกอภิบาลที่ยึดโยงกับรัฐ ได้แก่ รัฐบาลและกระทรวงที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุข เป็นหลัก อีกต่อไป การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ รวมทั้งภูมิรัฐศาสตร์ ทำให้มีองค์กรระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาสุขภาพเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น ธนาคารโลก องค์การการค้าโลก องค์การชำนาญพิเศษต่าง ๆ ภายใต้สหประชาชาติ มูลนิธิการกุศลระหว่างประเทศ องค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ บริษัทข้ามชาติ กองทุนพัฒนาที่จัดตั้งโดยรัฐบาลของประเทศมั่งคั่ง เป็นต้น องค์กรเหล่านี้มีทั้งที่เข้าดำเนินการด้วยตนเอง และร่วมกันจัดตั้งภาคีเครือข่ายการพัฒนาสุขภาพระดับโลกขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น การจัดตั้งกองทุนโลกด้านเอดส์ วัณโรคและมาลาเรีย ซึ่งสามารถระดมทุนดำเนินการได้ถึงเกือบหนึ่งล้านล้านบาทในช่วงสิบปีที่ผ่านมา

นอกจากนี้ ยังมีการรวมตัวกันเป็นประชาคมของประเทศในระดับภูมิภาค เช่น สหภาพยุโรป ประชาคมอาเซียน และกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีการทำงานร่วมกันด้านสุขภาพ หรือมีข้อตกลงที่มีผลกระทบต่อสุขภาพเกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation หรือ APEC) การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศเอเชีย-ยุโรป (Asia-Europe Meeting หรือ ASEM) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรอบความร่วมมือทางวิชาการและเศรษฐกิจระหว่าง ๗ ประเทศในอ่าวเบงกอล (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation หรือ BIMSTEC) เป็นต้น บทบาทและการดำเนินการของกลไกเหล่านี้มีผลกระทบทำให้บทบาทขององค์กรที่เคยเป็นหลักด้านสุขภาพในระดับโลกและประเทศ คือองค์การอนามัยโลกและกระทรวงสาธารณสุข เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทำให้กลไกการอภิบาลระบบสุขภาพในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ได้ปรับเปลี่ยนไปจากกลไกที่เป็นระบบอภิบาลโดยรัฐเพียงอย่างเดียวไปสู่กลไกที่เป็นระบบอภิบาลแบบเครือข่าย หรือแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น

๑.๓ ความเชื่อมโยงระหว่างงานด้านสุขภาพกับการต่างประเทศ

จากสถานการณ์ปัญหาด้านสุขภาพและกลไกอภิบาลระบบสุขภาพที่เปลี่ยนไปดังกล่าว มีผลกระทบต่อ การสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การรักษาผลประโยชน์ของประเทศในเวทีโลก และระบบสันติภาพและความมั่นคงในโลก ซึ่งล้วนเป็นภารกิจหลักของกระทรวงการต่างประเทศ โดยการสนับสนุนของกระทรวงอื่น ๆ รวมทั้งกระทรวงสาธารณสุข จึงส่งผลให้ประเด็นสุขภาพโลกกลายเป็นประเด็นนโยบายต่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากการที่หลายประเทศมีการจัดทำยุทธศาสตร์สุขภาพโลก มีการตั้งทูตพิเศษด้านสุขภาพ (Health Ambassadors) มีการตั้งกองสุขภาพโลกในกระทรวงการต่างประเทศ มีการกำหนดตำแหน่งผู้ช่วยทูตด้านสาธารณสุข (Health Attache) ในสถานทูตต่าง ๆ บางประเทศยังเคยกำหนดให้ผู้ดูแลเรื่องสุขภาพระหว่างประเทศในกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้บริหารที่มาจากกระทรวงการต่างประเทศ และมีการกำหนดให้หน่วยงานด้านสุขภาพโลกในกระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานระดับกรมด้วย

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๙ กระทรวงการต่างประเทศ ๗ ประเทศ ซึ่งเห็นความสำคัญของปัญหาสุขภาพโลก ได้ร่วมกันจัดตั้งเครือข่าย “นโยบายต่างประเทศและสุขภาพโลก” (Foreign Policy and Global Health – FPGH) ขึ้น โดยมีสมาชิกคือ บราซิล ฝรั่งเศส อินโดนีเซีย นอร์เวย์ เซเนกัล สหภาพแอฟริกาใต้ และไทย เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนประเด็นสำคัญด้านสุขภาพเข้าสู่เวทีระหว่างประเทศ เช่น ใน พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้ประสบความสำเร็จในการผลักดันมติสมัชชาสหประชาชาติเรื่องหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นต้น

นอกจากนี้ ศักยภาพ ทูทางสังคมและทูทางปัญญาของไทยด้านสุขภาพ ยังได้รับการยอมรับในระดับภูมิภาคและระดับโลกเป็นอย่างสูง ทั้งในเรื่องการพัฒนาาระบบบริการสุขภาพทุกระดับ การพัฒนาบุคลากรสุขภาพ การพัฒนามาตรฐานการบริการสุขภาพ การแก้ปัญหาสุขภาพเฉพาะด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความสำเร็จในด้านการพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทูเหล่านี้สามารถระดมมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายด้านต่างประเทศได้เป็นอย่างดี

๑.๔ การมีสุขภาพที่ดีเอื้อต่อการพัฒนา

เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษได้รวมเป้าหมายด้านสุขภาพไว้ด้วย ในฐานะที่สุขภาพที่ดีของประชาชนสามารถส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติได้ ทั้งนี้ เป้าหมายแห่งสหัสวรรษจะครบวาระในปี ๒๕๕๘ และประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้ร่วมกันจัดทำเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้บรรจุประเด็นสาธารณสุขเป็น ๑ ใน ๑๗ เป้าหมาย ที่ครอบคลุมการผลักดันการส่งเสริมหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การขจัดโรคเอดส์ การควบคุมการแพร่ระบาดของวัณโรค มาลาเรีย และโรคติดต่ออื่น ๆ การลดอัตราผู้เสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อ และการส่งเสริมอนามัยแม่และเด็ก เป็นต้น ทั้งนี้ ปัจจุบันประเทศสมาชิกสหประชาชาติกำลังหารือและเจรจาเป้าหมายเหล่านี้เพื่อบรรจุเข้าเป็นวาระเพื่อการพัฒนาภายหลังปี ค.ศ. ๒๐๑๕ (Post-2015 Development Agenda) ที่จะเป็นการรอบการพัฒนาที่สำคัญให้นานาชาติทั่วโลกใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาประเทศในระยะยาวต่อไป

นอกจากนั้น ประเทศไทยยังตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมมีพลวัตสูง และกำลังพัฒนาไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยประเทศสมาชิกอาเซียนได้หารือกันถึงความร่วมมือด้านสาธารณสุขในภูมิภาคภายหลังปี ค.ศ. ๒๐๑๕ ซึ่งประกอบด้วย ๒๑ ประเด็นสำคัญ ภายใต้ ๔ กลุ่มการพัฒนาสุขภาพ ได้แก่ (๑) การส่งเสริมวิถีชีวิตที่ดีต่อสุขภาพ (๒) การตอบสนองต่อภัยคุกคามด้านสุขภาพ (๓) การเสริมสร้างระบบสุขภาพและการเข้าถึงบริการ และ (๔) การตรวจสอบคุณภาพและความไม่ปลอดภัยทางอาหารและยา การสร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัยทางอาหาร ซึ่งการดำเนินงานในประเด็นสำคัญดังกล่าวให้ได้ผลสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยศักยภาพ ความพร้อม และความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ภายในประเทศด้วย

๒. บทบาทของประเทศไทยในเวทีสุขภาพระดับโลกและระดับภูมิภาค

ประเทศไทยแสดงบทบาทนำในเวทีสุขภาพระหว่างประเทศ ตั้งแต่ระดับความร่วมมือทวิภาคี กรอบอนุภูมิภาค ระดับภูมิภาค จนถึงระดับโลก ทั้งในด้านการกำหนดวาระ การออกแบบสาระสำคัญของนโยบาย การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การพัฒนาาระบบสุขภาพ การเป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านสุขภาพเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของนานาประเทศ และการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมแก่ประเทศที่ประสบภัยพิบัติหรือการระบาดของโรคติดต่อ เป็นต้น

ประเทศไทยได้ให้ความร่วมมือด้านสาธารณสุขกับประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศสมาชิกอาเซียน ตลอดจนประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ อาทิ ประเทศในแอฟริกาและหมู่เกาะแปซิฟิก ในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การระบอดวิทยา การป้องกันโรคติดต่อ ตลอดจนการรักษาพยาบาลประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านตามแนวชายแดน และมีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม เช่น กรณีโรคไข้หวัดนก กรณีอีโบลากายพิบัติทางธรรมชาติที่เฮติ เป็นต้น

ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวาระและนโยบายสุขภาพโลกที่มีจุดยืนเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพทั้งภายในประเทศและระดับโลก ที่ช่วยแก้ไขปัญหาสุขภาพในประเทศกำลังพัฒนา ตัวอย่างเช่น

- **การดำเนินการแก้ไขปัญหาโรคเอดส์** ซึ่งประเทศไทยประสบความสำเร็จในการดำเนินการหลายด้าน เช่น โครงการรณรงค์อนามัย ๑๐๐ เปอร์เซนต์ ในกลุ่มหญิงบริการทางเพศ ซึ่งป้องกันการแพร่เชื้อไปสู่ประชาชนทั่วไป การป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีจากแม่สู่ลูก การตรวจคัดกรองโลหิตบริจาคอย่างทั่วถึง การมีระบบข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ติดตาม เฝ้าระวังสถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวีที่ใช้ประโยชน์ในการวางแผนและการประเมินผลงานได้เป็นอย่างดี การจัดบริการยาต้านไวรัสให้แก่ผู้ป่วยเอดส์ได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง การบริการยาต้านไวรัสแก่แรงงานต่างด้าวมากกว่า ๓,๐๐๐ ราย โดยใช้งบประมาณจากกองทุนโลกด้านเอดส์ วัณโรคและมาลาเรีย สนับสนุนค่ายาและการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และการสนับสนุนงบประมาณดำเนินงานจากภายในประเทศในสัดส่วนสูงถึงเกือบร้อยละ ๙๐ ของงบประมาณดำเนินงานทั้งหมด แสดงออกถึงความมุ่งมั่นอย่างจริงจังในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ในทุกมิติ ทำให้งานเอดส์ของประเทศไทยมีความก้าวหน้า สามารถลดปัญหาและผลกระทบได้อย่างชัดเจน และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ

- **การประสบความสำเร็จในการผลักดันหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า** ให้เป็นผลสำเร็จภายในประเทศ แม้องค์กรด้านนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก จะคัดค้านว่านโยบายดังกล่าวมีความเสี่ยงสูงสำหรับประเทศกำลังพัฒนา โดยอาจส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศล้มละลายได้จากค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่สูงมากขึ้น ซึ่งความสำเร็จของนโยบายนี้ทำให้ประชาชนไทยสามารถเข้าถึงบริการที่ดีขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำ และเป็นการจุดประกายให้หลายประเทศที่มีสถานะทางเศรษฐกิจใกล้เคียงหรือต่ำกว่าประเทศไทยเห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่จะทำให้สำเร็จ ทำให้หลายประเทศเริ่มมีเป้าหมายในการจัดหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบสุขภาพในภาพรวม เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการและได้รับการป้องกันโรคและการรักษาอย่างเหมาะสม เช่น การผ่าตัดต่อกระดูก การได้รับยาต้านไวรัสที่เหมาะสมในผู้ติดเชื้อเอชไอวี การล้างไต การสวนหัวใจช่วยชีวิตผู้ป่วยเส้นเลือดหัวใจตีบ เป็นต้น ประเทศไทยจึงได้ร่วมกับประเทศสมาชิกเครือข่าย “นโยบายต่างประเทศและสุขภาพโลก” ผลักดันให้เกิดมติสมัชชาสหประชาชาติในเรื่องนี้ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และกำลังร่วมกันผลักดันให้บรรลุเรื่องหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าไว้เป็นเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และคาดว่าจะได้รับการบรรจุเข้าเป็นวาระเพื่อการพัฒนาภายหลังปี ค.ศ. ๒๐๑๕

- **การดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพ** เช่น การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพจากภาษีบุหรี่และสุรา และการร่วมผลักดันกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมการบริโภคยาสูบ ซึ่งประเทศไทยได้นำกรอบอนุสัญญานี้มาพัฒนาเพื่อใช้ในประเทศอย่างเหมาะสม จนได้รับการยอมรับและจัดให้เป็นประเทศแถวหน้าที่ประสบความสำเร็จในการควบคุมการบริโภคยาสูบ ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญของโรคไม่ติดต่อ รวมทั้งมีงบประมาณในการสนับสนุนการรณรงค์ในการควบคุมปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ และส่งเสริมกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพอย่างกว้างขวาง เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับประเทศอื่น ๆ

- **การบังคับใช้สิทธิสำหรับยาที่มีสิทธิบัตร** ทำให้ผู้ป่วยเข้าถึงยาได้มากขึ้น เนื่องจากราคายาลดลง เป็นการช่วยประหยัดงบประมาณและเป็นแบบอย่างให้ประเทศต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ ส่งผลให้บริษัทยาต้นแบบทั่วโลกประกาศลดราคายาลงถึงร้อยละ ๑๐๐

- **การร่วมผลักดันเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์จากเชื้อไวรัสไข้หวัดนก** ที่ประเทศต่าง ๆ ร่วมกันส่งไปเก็บรักษาไว้ ณ ห้องปฏิบัติการขององค์การอนามัยโลก ซึ่งบริษัทผู้ผลิตวัคซีนสามารถนำเชื้อเหล่านี้ไปใช้ผลิตวัคซีนและนำกลับมาขายในราคาสูง โดยที่ประเทศต่าง ๆ ที่ร่วมส่งไวรัสไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทน การต่อสู้ในระดับ

นโยบายเรื่องนี้ประสบความสำเร็จโดยใช้ระยะเวลายาวนานกว่า ๙ ปี โดยในที่สุดบริษัทผู้ผลิตวัคซีนยอมนลงเงินทุนเข้าในกองทุน เพื่อนำมาพัฒนาการเตรียมความพร้อมรับการระบาดของโรคในประเทศกำลังพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะ เป็นรากฐานสำคัญสำหรับการป้องกันควบคุมการระบาดของไวรัสไข้หวัดใหญ่ในอนาคต

ในขณะที่การดำเนินนโยบายด้านสุขภาพสามารถนำมาซึ่งผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจต่อประเทศและ ประชาชนไทยได้ การดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจ เช่น การเจรจาความตกลงเขตการค้าเสรี หรือกรอบการค้า ระหว่างประเทศต่าง ๆ ก็สามารถมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนได้เช่นเดียวกัน จึงควรต้องประสานงานกัน อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานและประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกัน สามารถ รักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของประเทศไทยได้ โดยควรต้องรับฟังความเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย

๓. ความท้าทายในการดำเนินงานด้านสุขภาพโลกของไทยที่ผ่านมา

ภายใต้บริบทของสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อน มีขอบเขต กว้างไกลกว่าภาคสุขภาพ การมีโครงสร้างและกลไกสุขภาพโลกที่มีวิวัฒนาการตามลำดับ มีองค์กรที่เกี่ยวข้อง จำนวนมาก การมีวาระระดับโลกและระดับภูมิภาคที่ให้ความสำคัญต่อด้านสุขภาพ ตลอดจนมีการแข่งขันระหว่าง ประเทศโดยใช้ด้านสาธารณสุขเป็นเครื่องมือ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องดำเนินการเชิงรุก โดยกำหนดวิสัยทัศน์และ จุดยืนประเด็นด้านสุขภาพโลก ตลอดจนปรับปรุงกลไกต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชากร สร้างความมั่นคง ทางสาธารณสุขให้กับประเทศ ซึ่งจะมีผลในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย และสนับสนุน การพัฒนาของภูมิภาคและโลก

การดำเนินการอย่างเป็นระบบจะเกิดผลดีต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ส่งเสริมบทบาทไทย ในเวทีระหว่างประเทศ และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยในระดับนานาชาติ ให้ไทยสามารถรับ ประโยชน์จากประชาคมอาเซียนได้อย่างเต็มที่ และมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบในทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากโลกาภิวัตน์

ประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สวิตเซอร์แลนด์ อังกฤษ นอร์เวย์ ญี่ปุ่น มีแผนยุทธศาสตร์สุขภาพโลกเป็นกรอบ การทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความมั่นคงทางสุขภาพของประชากรในประเทศ ผ่านการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ และสนับสนุนการพัฒนาสุขภาพในประเทศอื่น ภายใต้กลไกและมาตรการต่าง ๆ ทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี ในการส่งเสริมนโยบายการต่างประเทศ นโยบายสุขภาพ และภาพลักษณ์ของประเทศ

๔. ความจำเป็นของการมีแผนยุทธศาสตร์สุขภาพโลกของประเทศไทย

แผนยุทธศาสตร์นี้เป็นกรอบทิศทางการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาค เอกชนและประชาสังคม เพื่อสร้างความมั่นคงทางสุขภาพของคนไทย และแสดงการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบ ด้านสุขภาพต่อประชาคมโลก ซึ่งจะส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของไทยในสังคมโลก

๔.๑ ประชาชนไทยและประชาชนในภูมิภาคมีความมั่นคงทางสุขภาพร่วมกัน เนื่องจากไม่มีพรมแดนขวางกั้น การแพร่ระบาดของโรคและปัจจัยคุกคามสุขภาพ ดังนั้น การร่วมมือพัฒนาความมั่นคงทางสุขภาพของประชาชน ในภูมิภาคโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านจึงส่งผลต่อความมั่นคงทางสุขภาพของคนไทยด้วย เช่น ความร่วมมือ ระหว่างประเทศผ่านเวทีสุขภาพโลก เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของสารเสพติด ยาสูบ สุรา สารออกฤทธิ์ต่อ จิตประสาท อาหารปนเปื้อนไม่ปลอดภัย รวมทั้งเรื่องหลักประกันสุขภาพ (ซึ่งจะช่วยให้ไทยลดภาระปัญหาสุขภาพ จากแรงงานและคนอพยพ)

๔.๒ ความสอดคล้องของนโยบายสาธารณะภายในและภายนอกประเทศ นโยบายการค้าการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชนจากภายในและภายนอกประเทศย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพคนไทยทั้งทางบวกและทางลบ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีเวทีเพื่อให้นโยบายเหล่านี้มีความสอดคล้องกัน และมีความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางการค้า รายได้ของภาคเอกชนและรัฐบาลกับสุขภาพของคนในชาติ ขณะเดียวกัน ภาคเอกชนของไทยที่ไปลงทุนธุรกิจการค้าและบริการในต่างประเทศย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชาตินั้น ก็ย่อมมีความจำเป็นต้องปกป้องสุขภาพของคนในชาตินั้นด้วย เฉกเช่นเดียวกับการปกป้องสุขภาพของคนในประเทศไทย กรอบยุทธศาสตร์นี้จึงเป็นฐานของความร่วมมือภายในประเทศ ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และเป็นฐานของความร่วมมือระหว่างประเทศผ่านระบบสุขภาพโลก เพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างนโยบายต่าง ๆ กับสุขภาพของประชาชน

๔.๓ ระบบสาธารณสุขไทยที่เข้มแข็งสามารถแผ่และเป็นแบบอย่างไปปรับใช้ในประเทศอื่น องค์การอนามัยโลกและธนาคารโลกยกย่องประเทศไทยอยู่ในแนวหน้าของโลกของการพัฒนาระบบสุขภาพที่เข้มแข็งและมีความเป็นธรรม และมีนวัตกรรมทางสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เช่น การสาธารณสุขมูลฐาน การควบคุมและแก้ปัญหาโรคเอดส์ ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า สมัชชาสุขภาพ กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ล้วนแต่ประสบผลสำเร็จด้วยดี แสดงถึงศักยภาพด้านการพัฒนาสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมสุขภาพประชาชน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ นวัตกรรมและประสบการณ์เหล่านี้มีคุณค่าอย่างยิ่งเพื่อแบ่งปันให้ประเทศอื่นสามารถปรับใช้ในการพัฒนาระบบสุขภาพให้เข้มแข็งและเป็นธรรม เพื่อบรรลุสุขภาพดีของคนในภูมิภาค

๔.๔ การเสริมสร้างเกียรติภูมิและภาพลักษณ์ที่ดีของไทยในฐานะประเทศที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านสุขภาพต่อประชาคมโลก โดยที่ประสบการณ์และความสำเร็จของระบบสาธารณสุขไทย เช่น ความก้าวหน้าทางวิชาการทางการแพทย์และสาธารณสุข บริการการศึกษาหลังปริญญาในสาขาเชี่ยวชาญเฉพาะโรคต่าง ๆ บริการรักษาพยาบาลของภาคเอกชน ได้ถูกเผยแพร่เป็นแบบอย่างในการพัฒนาระบบสุขภาพในหลายประเทศ ทำให้ประชาชนในประเทศเหล่านั้นโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านมีสุขภาพดี ซึ่งช่วยยับยั้งโรคระบาดมาสู่ไทย จึงกล่าวได้ว่าประเด็นสุขภาพเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์กับต่างประเทศ (Health as foreign policy instrument) เพื่อช่วยรักษาผลประโยชน์ของชาติ นอกจากนี้ ภาคสาธารณสุขยังได้ร่วมมือกับภาคการทูตและการต่างประเทศในการผลักดันวาระสุขภาพสำคัญต่าง ๆ ในระดับโลก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางสุขภาพของประเทศไทยเองและของนานาชาติ (Foreign policy is an instrument to advocate global health agenda) การแสดงความรับผิดชอบของไทยต่อประชาคมโลกในรูปแบบทั้งสองล้วนแต่ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีตลอดจนเกียรติภูมิของประเทศอย่างยั่งยืนในเวทีสากล

๕. หลักการในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์สุขภาพโลกฯ

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์นี้จำเป็นต้องอาศัยความสอดคล้องระหว่างนโยบายต่าง ๆ ภายในประเทศ และระหว่างนโยบายภายในประเทศกับนโยบายสุขภาพโลก โดยอ้างอิงหลักการต่อไปนี้

๑. **หลักการสิทธิมนุษยชน** หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีโดยเสมอภาคกัน ตามที่กำหนดในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๑

๒. **หลักการความมั่นคงของมนุษย์** หมายถึง ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งรวมถึงความมั่นคงด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม การเมือง และการปกครอง

๓. **หลักการคุ้มครองทางสังคม** หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ความคุ้มครองหรือให้หลักประกันทางสังคมในด้านต่าง ๆ อาทิ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบประกันและบริการสังคม

๔. **หลักการการพัฒนาอย่างยั่งยืน** หมายถึง การพัฒนาที่สนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบันโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และไม่สร้างความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วย

๕. **หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน** หมายถึง ผู้มีส่วนได้เสียในภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์นี้

๖. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัจจัยคุกคาม (SWOT Analysis)

ประเทศไทยมีจุดแข็ง ข้อได้เปรียบหลายประการในระดับโลก แต่เนื่องจากสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงทั้งด้านโอกาสและปัจจัยคุกคามต่าง ๆ จึงไม่ควรถูกมองข้าม

จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	ปัจจัยคุกคาม
๑) การมีทุนทางปัญญาและทุนทางสังคมในด้านสุขภาพสูงจากความสำเร็จที่ผ่านมา เช่น การแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ การสร้างหลักประกันสุขภาพสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ กลไกของหน่วยงานอิสระด้านสุขภาพ เช่น สสส. เป็นต้น	๑) กลไกการประสานนโยบายสาธารณะภายในประเทศขาดประสิทธิภาพ ขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน	๑) ประเทศเพื่อนบ้านมุ่งมั่นเพื่อก้าวไปสู่หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า และมุ่งหวังที่จะศึกษาแบบอย่างการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จของประเทศไทย	๑) โลกาภิวัตน์และการขยายตัวของข้อตกลงการค้าการลงทุนมีผลกระทบต่อสุขภาพคนไทย
๒) ภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งสะดวกในการคมนาคมขนส่ง และมีสำนักงานองค์การระหว่างประเทศตั้งอยู่มาก	๒) บุคลากรที่มีขีดความสามารถสูงด้านสุขภาพโลกมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความท้าทายต่าง ๆ และขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	๒) กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศหลากหลายทั้งภูมิภาค ครอบอาเซียน พหุภาคี และสหประชาชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลไกอภilateral ในลักษณะมีส่วนร่วม	๒) กลไกภายใต้กรอบสหประชาชาติและอาเซียนซับซ้อน ล้าหลังและด้อยประสิทธิภาพ
๓) ความร่วมมือที่เข้มแข็งและยาวนาน ระหว่างกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงอื่น ๆ และภาคประชาสังคม	๓) กลไกการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในกระบวนการหารือก่อนการเจรจาการค้าเสรีหรือความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ ยังไม่เข้มแข็ง	๓) เทคโนโลยีพัฒนา มีความก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน	๓) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และการพัฒนาเทคโนโลยีทางด้านสุขภาพ กระทบต่อความต้องการและค่าใช้จ่าย
	๔) การเมืองการปกครองที่ขาดเสถียรภาพ ไม่เอื้อต่อการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง	๔) มีกลไกด้านสุขภาพใหม่ ๆ ในประเทศไทยที่ส่งเสริมการจัดการแบบมีส่วนร่วมในระบบสุขภาพ	๔) ปัญหาสมองไหลของบุคลากรทางการแพทย์จากภาครัฐสู่ภาคเอกชน
		๕) องค์การอนามัยโลกและองค์การการค้าโลกมีนโยบายที่คำนึงถึงผลกระทบของการค้าระหว่างประเทศต่อสุขภาพที่ชัดเจนมากขึ้น	๕) ความสูญเสียทรัพยากรภายในประเทศเพื่อรองรับการให้บริการผู้ป่วยต่างชาติที่อาจกระทบต่อการให้บริการประชาชนไทยได้อย่างทั่วถึง

๗. กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)

๘. เป้าหมาย (Goal)

ประชาชนไทยมีสุขภาพที่ดี และประเทศไทยมีความมั่นคงและปลอดภัยด้านสุขภาพที่จะขับเคลื่อนและส่งเสริมให้เศรษฐกิจและสังคมไทยพัฒนาได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งสามารถมีบทบาทและความร่วมมือระดับสากล เพื่อแสดงความรับผิดชอบอย่างสร้างสรรค์ด้านสุขภาพโลกในเวทีระหว่างประเทศ

๙. วัตถุประสงค์ (Objectives)

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว กำหนดให้มีวัตถุประสงค์ ๕ ประการ คือ

(๑) สนับสนุนความเข้มแข็งของระบบการจัดการกับปัญหาโรคติดต่ออุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำ ภัยที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ ภัยธรรมชาติ และภัยจากเทคโนโลยี โดยเฉพาะที่มีแนวโน้มแพร่ระบาดทั่วโลก และปัญหาสุขภาพที่มีความสำคัญระดับโลกตามที่องค์การสหประชาชาติจะกำหนดเป็นวาระเพื่อการพัฒนาภายหลัง ค.ศ. ๒๐๑๕

(๒) สนับสนุนการพัฒนาาระบบสุขภาพและหลักประกันสุขภาพให้มีความเข้มแข็งและเป็นธรรม

(๓) สร้างเสริมบทบาท ภาพลักษณ์และความรับผิดชอบของประเทศไทยต่อประชาคมโลก เช่น การเป็นศูนย์กลางการผลิตและพัฒนาบุคลากรสุขภาพ เป็นต้น

(๔) สนับสนุนให้เกิดนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาพ โดยกลไกที่มีส่วนร่วม

(๕) พัฒนาขีดความสามารถอย่างยั่งยืนในด้านสุขภาพโลก ทั้งในด้านบุคคล องค์กร และกลไกการทำงาน รวมทั้งเครือข่าย

๑๐. ยุทธศาสตร์สุขภาพโลก

กิจกรรมหลัก	การดำเนินการ	กรอบความร่วมมือ ^๑	หน่วยงาน ^๒
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่งเสริมความมั่นคงด้านสุขภาพ			
๑. การลดภัยคุกคามและปัจจัยเสี่ยงทางด้านสุขภาพระดับโลก	<ul style="list-style-type: none"> - เสริมสร้างระบบภายในประเทศและพัฒนาร่วมมือในภูมิภาคเพื่อลดโอกาสการระบาดของโรคและปัจจัยเสี่ยงอื่นที่ข้ามพรมแดน โดยเฉพาะจากการเดินทางเข้าออกของคนต่างด้าว - เสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศพัฒนาแล้วและองค์กรระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของไทยในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้าน 	ภายในประเทศ ทวิภาคี กรอบอาเซียน ความร่วมมือสามฝ่าย (Tri-lateral approach)	สธ. กต. ตม. พส. รง. อก. มท. ทอท. สสส. สปสช. สช. สพฉ. องค์กรท้องถิ่น ภาคประชาสังคม
๒. การเสริมสร้างความเข้มแข็งและสมรรถนะในการดำเนินการ การประเมิน และการป้องกันตามกฎหมาย หรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีความสำคัญ และมีผลกระทบด้านสุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินและพัฒนาศักยภาพในการดำเนินการตามพันธสัญญา - แลกเปลี่ยน เรียนรู้ พัฒนาศักยภาพประเทศในภูมิภาค ในการประเมินและป้องกันมาตรการระหว่างประเทศที่จะมีผลกระทบต่อสุขภาพ 	ภายในประเทศ สหประชาชาติ	สธ. คค. กต. พณ. สสส. สปสช. สช. กฤษฎีกา ยธ.

^๑ คำว่า *กรอบความร่วมมือ* หมายถึง ระดับการดำเนินการสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ว่าจะมีการร่วมมือภายในประเทศ (ส่วนใหญ่สำหรับการบริหารจัดการระบบของไทย) หรือระหว่างประเทศ ซึ่งได้ระบุไว้ว่าความร่วมมือกับประเทศ (เช่น ประเทศเพื่อนบ้าน) กลุ่มประเทศ/กลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ (เช่น อาเซียน) หรือองค์การระหว่างประเทศ (เช่น สหประชาชาติ) ได้บ้าง ตามความเหมาะสมของกิจกรรมว่าอาศัยความร่วมมือกว้างไกลเท่าใด เช่น ความร่วมมือ ๒ ฝ่าย (ทวิภาคี) ๓ ฝ่าย (ไตรภาคี) หรือความร่วมมือพหุภาคี (หลายฝ่าย) ที่อาจเป็นระดับอนุภูมิภาค ระดับภูมิภาค หรือระดับโลก

^๒ ดูชื่อเต็มของหน่วยงานในภาคผนวก ๒

กิจกรรมหลัก	การดำเนินงาน	กรอบความร่วมมือ ^๑	หน่วยงาน ^๒
<p>๓. การสร้างเสริมศักยภาพอย่างยั่งยืนขององค์กรในการป้องกัน การค้นหา และการตอบสนองต่อภัยสุขภาพ และภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์ ธรรมชาติ และเทคโนโลยี</p>	<p>การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อขยายการดำเนินงานของเครือข่ายการฝึกอบรมนักระบาดวิทยา และการฝึกอบรมระหว่างประเทศด้านการควบคุมโรค</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งสำนักงานประสานงานการวิจัยด้านโรคระบบประสาทระหว่างประเทศ - พัฒนาปรับปรุงพระราชบัญญัติโรคติดต่อและกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ทันสมัย และบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ - พัฒนาเครือข่ายห้องปฏิบัติการการตรวจพิสูจน์เชื้อโรค และสิ่งที่เป็นภัยต่อสุขภาพ - พัฒนาคือข่ายความร่วมมือภายใต้กรอบอาเซียน กฎอนามัยระหว่างประเทศ และกรอบความร่วมมือความมั่นคงด้านสุขภาพระดับโลก - การดำเนินการเพื่อเพิ่มความพร้อมในการรองรับภัยพิบัติและภัยธรรมชาติทุกประเภท - การสนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาสังคมและวิชาการในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อภัยสุขภาพ 	<p>ภายในประเทศ อาเซียน อาเซียน+โลก</p>	<p>สธ. กต. กช. ศธ. สสส. สพฉ. สถาบันอุดมศึกษา สภาวิชาชีพด้านสุขภาพ</p>
<p>๔. การส่งเสริมให้เกิดกลไกความร่วมมือในระดับภูมิภาคในเรื่องการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะยาจำเป็น และยาก็ำพร้า (ยากำพร้าหายารวมถึงยาใหม่สำหรับโรคที่ถูกละเลย และยาจำเป็นที่โดยผลิตและจำหน่ายแต่ยกเลิกไป)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พิจารณาให้มีเครื่องมือที่จะระดมทุนมาสนับสนุนการทำงานกลไกนี้ เช่น Tobin tax, Financial transaction tax เป็นต้น 	<p>ภายในประเทศ อาเซียน โลก</p>	<p>สธ. กค. วช. อภ.</p>

กิจกรรมหลัก	การดำเนินงาน	กรอบความร่วมมือ	หน่วยงาน ^๖
๕. การจัดการผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและภูมิอากาศที่มีผลต่อสุขภาพประชาชนไทยและประชากรโลก	ประเมินเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินการตามพันธสัญญาาระหว่างประเทศด้าน climate changes เพื่อป้องกันและเตรียมความพร้อมรับมือผลกระทบด้านสาธารณสุขจากปรากฏการณ์ดังกล่าว ซึ่งรวมถึงอุบัติภัยทางธรรมชาติประเภทต่าง ๆ	ภายในประเทศ อาเซียน สหประชาชาติ	สช. utsch. สสส. สพฉ. องค์กรท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา ภาคประชาสังคม
๖. การเสริมสร้างความร่วมมือและการดำเนินการด้านสุขภาพมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ	ประสานงาน ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินการตามมติสมัชชาสุขภาพปี ๒๕๕๖ เรื่อง สุขภาพหนึ่งเดียว (One health) และแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะแผนยุทธศาสตร์การควบคุมโรคติดต่ออุบัติใหม่	ภายในประเทศ อาเซียน ภูมิภาค	utsch. สช. กต. สสส. สช. สวรส. ภาคประชาสังคม สถาบันอุดมศึกษา
ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เสริมสร้างระบบสุขภาพให้เข้มแข็ง ยุติธรรม และเป็นธรรม			
๑. การเสริมสร้างสมรรถนะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า	<ul style="list-style-type: none"> - เรียนรู้ประสบการณ์ระบบสุขภาพและระบบหลักประกันที่มีประสิทธิภาพจากนานาชาติเพื่อพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพของไทย และถ่ายทอดประสบการณ์ รวมถึงร่วมพัฒนาขีดความสามารถให้ประเทศอื่น ๆ ดำเนินการระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ - สร้างความมั่นคงของระบบยา โดยเน้นที่การผลิตหรือจัดให้มียาจำเป็นตามบัญชียาหลักแห่งชาติ ยาด้านสารพิษต่าง ๆ และยาต้านพิษงู และความเป็นไปได้ในการแบ่งปันยาเหล่านี้ให้แก่ประเทศอื่น ๆ 	ภายในประเทศ ภูมิภาค โลก Tri-lateral approach	สช. กต. สสช. สสส. สรพ. ฝ่ายเลขานุการของ ASEAN+3 UHC Network

กิจกรรมหลัก	การดำเนินงาน	กรอบความร่วมมือ ^๑	หน่วยงาน ^๒
	<p>การดำเนินงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - พิจารณาความเป็นไปได้ในการดำเนินการต่อรองราคายาร่วมกันในระดับภูมิภาค - การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการเจรจาการค้าเสรี เพื่อป้องกันผลกระทบต่อการเข้าถึงการบริการสุขภาพ - ส่งเสริมการใช้มาตรการยืดหยุ่นของความตกลงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า เช่น มาตรการการบังคับใช้สิทธิ (compulsory licensing) มากขึ้นในการเพิ่มการเข้าถึงยา - ผลักดันให้เกิดระบบการแบ่งปันข้อมูลสิทธิบัตรยา และการคัดค้านค่าลิขสิทธิ์บัตรยากับประเทศต่าง ๆ เพื่อป้องกันค่าลิขสิทธิ์บัตรยาที่ไม่มีวันหมดอายุและไม่สมควรได้รับสิทธิบัตร (ever-greening patent) และส่งเสริมการแข่งขันของยาชื่อสามัญ - สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและความโปร่งใสในการเจรจาข้อตกลงเขตการค้าเสรี โดยให้ข้อมูลอย่างรอบด้านและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั้งก่อนและในขณะเจรจา รวมถึงแจ้งความคืบหน้าและนัยสำคัญของผลการเจรจาแต่ละรอบให้สาธารณชนรับทราบ 		

กิจกรรมหลัก	การดำเนินงาน	กรอบความร่วมมือ	หน่วยงาน ^๒
<p>๒. สนับสนุนการจัดบริการสุขภาพของแรงงานต่างด้าว ผู้ป่วยข้ามพรมแดน ผู้ลี้ภัย ผู้ต้องกัก กลุ่มคนไร้รัฐ และกลุ่มคนที่รอพิสูจน์สัญชาติ ให้เข้าถึงการบริการและป้องกันภัยสุขภาพอย่างเหมาะสม</p>	<p>การดำเนินงานและประสานระหว่างภาคแรงงาน สาธารณสุข แพทย์การคลัง เพื่อจัดระบบบริการที่เป็นมิตรกับแรงงานต่างด้าวหรือผู้อพยพ และระบบการเฝ้าระวัง การตรวจคัดกรอง และการป้องกันการแพร่กระจายโรค</p> <p>แสวงหาความเป็นไปได้ในการผลักดันให้เกิดกลไก ประกันสุขภาพร่วมในภูมิภาคอาเซียน และการจัดตั้งกองทุนสุขภาพชายแดน</p>	<p>ภายในประเทศ อาเซียน</p>	<p>สธ. รง. ตม. กต. ภาคเอกชน สศช. สปสช. สสส. สวรส. อปท. ภาคประชาสังคม สำนักงานประกันสังคม</p>
<p>๓. เสริมสร้างระบบบริการสุขภาพระหว่างประเทศที่เป็นธรรม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมบทบาทเอกชนลงทุนสถานบริการสุขภาพในบริเวณชายแดนประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้บริการประชาชน และลดความจำเป็นที่จะต้องข้ามพรมแดนเข้ามาเพื่อเป็นการลดโอกาสการแพร่กระจายเชื้อโรค - ส่งเสริมและสนับสนุนการยกระดับการบริการสุขภาพของประเทศเพื่อนบ้านให้มีมาตรฐาน - ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการป้องกันโรคติดต่อ - สนับสนุนการค้าเงินงานของมูลนิธิและองค์กรที่มิหวังผลกำไรในการให้บริการสุขภาพตามบริเวณชายแดน - ประเมินผลกระทบอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนา นโยบายและจุดยืนที่เหมาะสมและมีความสมดุลสำหรับประเทศไทย 	<p>ภายในประเทศ อาเซียน</p>	<p>สธ. พณ. ปิไอไอ สวรส. ภาคเอกชน/ภาคธุรกิจ สมาชิวิชาชีพด้านสุขภาพ องค์กรที่มิหวังผลกำไร มูลนิธิ ภาคประชาสังคม</p>

กิจกรรมหลัก	การดำเนินการ	กรอบความร่วมมือ ^๑	หน่วยงาน ^๒
<p>ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ส่งเสริมบทบาทนำและความรับผิดชอบของไทยในประชาคมโลก</p> <p>๑. กำหนดยุทธศาสตร์และพัฒนากระบวนการร่วมมือระหว่างประเทศให้มีบูรณาการ</p>	<p>การดำเนินการ</p> <p>ปรับนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ ให้ไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับวาระและหลักการระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อให้การดูแลสุขภาพของคนกลุ่มต่าง ๆ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเมินเพื่อพัฒนาความร่วมมือทวิภาคี ไตรภาคี พหุภาคี ด้านสาธารณสุขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเน้นการพัฒนาาระบบสุขภาพของประเทศเป้าหมาย</p> <p>ให้ประเทศไทยเป็นผู้นำการส่งเสริมการปกป้องสุขภาพของประชาชน โดยใช้หลักการ Health in All Policies เช่น การผลักดันให้คณะทำงานด้านทรัพยากรสุขภาพปัญญาเกี่ยวกับคณะทำงานด้านระบบสุขภาพในอาเซียนประชุมและหารือร่วมกันเพื่อที่จะป้องกันผลกระทบที่เกิดจากระบบทรัพยากรสุขภาพปัญญาที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ถึงยา</p>	<p>ภายในประเทศ</p>	<p>กท. กต. สธ. กสธ. ยธ. พณ. รง. อก. สตช. ตม. สพร. ภาคประชาสังคม</p>
<p>๒. สนับสนุน เผยแพร่นวัตกรรมด้านสุขภาพและขีดความสามารถอื่นของไทยให้เป็นที่ยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ</p>	<p>ประเมินขีดความสามารถและนวัตกรรมสุขภาพพัฒนาความพร้อมเพื่อแลกเปลี่ยนความร่วมมือระหว่างประเทศ (อาหารส่งออก การผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพ ระบบการสร้างเสริมสุขภาพศักยภาพห้องปฏิบัติการ หลักระกันสุขภาพถ้วนหน้า พัฒนาและรับรองคุณภาพสถานพยาบาล ระบบการแพทย์ฉุกเฉิน การประเมินเทคโนโลยี การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ เป็นต้น)</p>	<p>ภายในประเทศ อาเซียน องค์การระหว่างประเทศ Tri-lateral approach</p>	<p>สธ. กต. พณ. อก. กษ. ศธ. สสส. สรพ. สพฉ. สปสช. ภาคประชาสังคม</p>

กิจกรรมหลัก	การดำเนินการ	กรอบความร่วมมือ	หน่วยงาน ^๒
๓. สร้างเสริมบทบาทนำของไทยในประชาคมโลกและประชาคมสุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาระบบสุขภาพ ความสามารถของบุคคลและองค์กร ให้ผู้แทนไทยมีความเชี่ยวชาญสามารถแสดงบทบาทนำได้อย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง เพื่อร่วมในการกำหนดวาระสุขภาพโลก การปฏิรูประบบอภิบาลระบบสุขภาพโลก (Global Health Governance) การกำหนดนโยบายข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสุขภาพ และการกำหนดข้อตกลงทางด้านวิชาการ (global recommendations, guidelines) 	<p>กรอบอาเซียน องค์การอนามัยโลก สมัชชาสหประชาชาติ กรอบเครือข่ายนโยบายต่างประเทศและสุขภาพโลก (Foreign Policy and Global Health) และเครือข่ายความมั่นคงทางมนุษย์ (Human Security Network)</p>	<p>กต. สธ. ศธ. รง. กษ. สสส. สปสช. สช. ภาคประชาสังคม</p>
ยุทธศาสตร์ที่ ๔ เสริมสร้างความสอดคล้องระหว่างนโยบายสุขภาพภายในประเทศและระหว่างประเทศ			
๑. ความสอดคล้องของนโยบายเพื่อสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางการค้าและสุขภาพประชาชน	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนา/ปรับปรุงกลไกประสานนโยบายรัฐหรือเอกชนที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน มีความสอดคล้องและสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางการค้า การลงทุน และสุขภาพของประชาชน - ประเมินและพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติตามพันธสัญญาด้านสุขภาพโลก เช่น ข้อมติจากสมัชชาสหประชาชาติ สมัชชาอนามัยโลก คณะกรรมการภูมิภาคขององค์การอนามัยโลก และข้อมติ/ข้อตกลงต่าง ๆ ภายใต้กรอบอาเซียน - เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการเจรจาการค้าเสรี และการจัดทำนโยบายสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องหรืออาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ 	<p>ภายในประเทศ</p>	<p>สธ. กต. พณ. อภ. สสส. สวรส. ประชาสังคม</p>

กิจกรรมหลัก	การดำเนินการ	กรอบความร่วมมือ ^๑	หน่วยงาน ^๒
<p>๒. อาหารและผลิตภัณฑ์สุขภาพ ทั้งส่งออก นำเข้า และบริโภคภายในประเทศ ได้มาตรฐานและปลอดภัย</p> <p>๓. นโยบายสาธารณสุขทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้า การลงทุน ภาครัฐและเอกชน มีการคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพและมีการดำเนินการปกป้องสุขภาพของประชาชน รวมทั้งมีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพของนโยบายเหล่านั้น (Health impact assessment หรือ HIA)</p>	<p>การดำเนินการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรการตรวจรับรองคุณภาพ ความปลอดภัย สินค้าสุขภาพรวมทั้งอาหารและผลิตภัณฑ์สุขภาพ ทั้งส่งออกและนำเข้า ให้เป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศ เพื่อความปลอดภัยของประชาชน - พัฒนาศักยภาพห้องปฏิบัติการทดสอบคุณภาพ - สร้างเสริมกลไกประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพจากนโยบายต่าง ๆ และให้มีการดำเนินการ HIA โดยสม่ำเสมอ - พัฒนากลไกติดตามประเมินผลกระทบต่อสุขภาพของนโยบายสาธารณะต่าง ๆ - การป้องกันการค้าแทรกแซงนโยบายสุขภาพของอุตสาหกรรมสินค้าที่เป็นพิษภัยต่อสุขภาพทั้งภายในและภายนอกประเทศ - ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ด้าน HIA กับประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่น ๆ เพื่อให้กระบวนการ HIA ปฏิบัติได้จริง 	<p>ภายในประเทศ</p> <p>ภูมิภาค</p> <p>โลก</p>	<p>สธ. กต. กษ. อก. (สถาบันอาหาร) สถาบันอุดมศึกษา</p> <p>สธ. อก. พม. สสส. สช. ทส. อปท. ภาคประชาสังคม สถาบันอุดมศึกษา</p>

กิจกรรมหลัก	การดำเนินการ	กรอบความร่วมมือ	หน่วยงาน ^๒
<p>ยุทธศาสตร์ที่ ๔ เสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรและองค์กรในด้านสุขภาพโลกอย่างยั่งยืนและพัฒนาโลกการประสานงาน</p> <p>๑. การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรและองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพโลก</p>	<p>การดำเนินการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประเมินและพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรด้านสุขภาพโลก ทั้งจำนวนและความรู้ความสามารถในระดับบุคคลและองค์กร - ส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบพัฒนาขีดความสามารถอย่างต่อเนื่อง - การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรไปทำงานในองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพโลก - การพัฒนาหลักสูตรการเรียน การสอน การวิจัยด้านสุขภาพโลก รวมทั้งการฝึกอบรมระยะสั้นเรื่องการทูตสุขภาพโลก และขยายการสนับสนุนเพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านสุขภาพโลกแก่ประเทศอื่นเพื่อให้เกิดความกลมกลืนในระดับภูมิภาคและระดับโลก - เสริมสร้างความเข้มแข็งของบุคลากรและหน่วยงานในประเทศเพื่อกำหนดนโยบายสุขภาพโลกบนหลักฐานเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์รวบรวมหลักฐาน และนำเสนอในเวทีสุขภาพโลกต่าง ๆ 	<p>กรอบความร่วมมือ</p> <p>ภายในประเทศ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และภูมิภาค</p>	<p>หน่วยงาน^๒</p> <p>กต. สธ. ศธ. พณ. อก. กษ. ทส. กพ. สสส. สวรส. สปสช. สช. สถาบันอุดมศึกษา ภาคประชาสังคม</p>

กิจกรรมหลัก	การดำเนินงาน	กรอบความร่วมมือ	หน่วยงาน ^๑
<p>๒. การพัฒนากลไกการสนับสนุนติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์</p>	<p>การดำเนินงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติสนับสนุนกระบวนการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายสุขภาพโลก โดยมีองค์ประกอบจากกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงอื่น ๆ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ กำหนดกลไกการดำเนินการ สนับสนุน และติดตามความก้าวหน้าและประเมินผล รวมทั้งสื่อสารการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรมร่วมกัน ให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ปี นับจากวันที่การจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายสุขภาพโลกแล้วเสร็จ - การจัดตั้งกลไกการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามแผนฯ - จัดทำระบบข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพโลกเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานด้านสุขภาพโลก โดยให้ทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพโลกได้ 	<p>ภายในประเทศ</p>	<p>สช. สธ. กต. สสส. สบสช. เอกชน ประชาสังคม</p>

๑๑. กลไกการสนับสนุน ติดตามและประเมินผลแผนยุทธศาสตร์ฯ

เพื่อให้การดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ฯ มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ของโลกที่มีพลวัตสูง จึงให้กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานหลักประสานกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาสังคม เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการและกำหนดกลไกการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ อย่างเป็นรูปธรรม และกำหนดกลไกในระดับนโยบายเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ การประเมินผลเป็นระยะเพื่อปรับปรุงยุทธศาสตร์ให้เหมาะสมและทันสมัย

๑๒. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ฯ

๑. ประชาชนไทยและประชาชนในภูมิภาคมีสุขภาพดี มีความมั่นคงทางสุขภาพพร้อมกัน ในภาวะที่ปัจจัยกำหนดสุขภาพและโรคติดต่อมีลักษณะไร้พรมแดน

๒. ระบบสุขภาพไทยมีความเข้มแข็ง ยุติธรรมและเป็นธรรม และสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาให้ระบบสุขภาพของประเทศในภูมิภาคมีความเข้มแข็ง

๓. ประเทศไทยมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น สามารถแสดงบทบาทนำที่เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศได้ ตลอดจนสามารถร่วมกำหนดนโยบายสุขภาพระดับภูมิภาคและระดับโลก และแสดงความรับผิดชอบต่อประชาคมโลก

๔. นโยบายต่าง ๆ มีความสอดคล้องและสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางการค้าการลงทุนกับสุขภาพของประชาชน

ภาคผนวก ๑ กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฯ

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฯ ได้ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีลำดับเหตุการณ์ดังนี้

กรกฎาคม ๒๕๕๗	การหารือระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการต่างประเทศ ในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์สุขภาพโลกของประเทศไทย
๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๗	การจัดอภิปรายหรือช่วงอาหารกลางวัน (lunch talk) เรื่องประเด็นร้อนด้านสุขภาพในระดับโลก ที่กระทรวงการต่างประเทศ โดยวิทยากรจากกระทรวงสาธารณสุข
๒๓-๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๗	การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการต่างประเทศ ณ โรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ จังหวัดนครปฐม ซึ่งได้หารือประเด็นสำคัญเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ และร่างกรอบแนวคิดของแผนยุทธศาสตร์สุขภาพโลกของประเทศไทย
กันยายน ๒๕๕๗	รัฐมนตรีว่าการและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศนโยบายให้การสนับสนุนความร่วมมือด้านสุขภาพโลกเป็นหนึ่งในนโยบายของรัฐมนตรี
๒๒ กันยายน ๒๕๕๗	การนำประเด็นการจัดทำแผนยุทธศาสตร์สุขภาพโลกเข้าสู่กระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ
กันยายน-ตุลาคม ๒๕๕๗	การจัดทำร่างเอกสารหลัก ร่างมติ และร่างแผนยุทธศาสตร์
๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๗	การจัดรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในภาครัฐ
๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗	การจัดรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน
๒๔-๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๗	การรับรองโดยสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ ๗

ภาคผนวก ๒ ตัวย่อและชื่อหน่วยงาน

กค.	กระทรวงการคลัง
กต.	กระทรวงการต่างประเทศ
กพ.	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
กฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
กษ.	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กท.	กระทรวงกลาโหม
ตม.	สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
ทส.	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ทอท.	บริษัทท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย
บีโอไอ	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
พณ.	กระทรวงพาณิชย์
พม.	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
มท.	กระทรวงมหาดไทย
ยธ.	กระทรวงยุติธรรม
รง.	กระทรวงแรงงาน
วช.	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ศธ.	กระทรวงศึกษาธิการ
สช.	สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
สตช.	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
สธ.	กระทรวงสาธารณสุข
สปส.	สำนักงานประกันสังคม
สปสช.	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
สพฉ.	สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ
สรพ.	สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพสถานพยาบาล
สวรส.	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
สสส.	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
อก.	กระทรวงอุตสาหกรรม
อปท.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อก.	องค์การเภสัชกรรม